

DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(8\).2023.48-59](https://doi.org/10.35387/ucj.2(8).2023.48-59)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА)

Геннадій Черевичний

e-mail: gscherevichnyj@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9094-8732>

Анотація. У статті розглядаються особливості організації практичної підготовки майбутніх учителів історії на кафедрі новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – КНУ імені Тараса Шевченка). Автор наголошує, що організація та проведення педагогічної практики дає змогу як закріпити теоретичні знання з вивчення фахових історичних дисциплін в умовах закладу вищої освіти, так і отримати кращий досвід педагогічної майстерності в умовах реального освітнього процесу закладів загальної середньої освіти. У статті зазначено, що майбутні вчителі історії під час проходження педагогічної практики мають змогу випробувати свої можливості навчально-виховного спілкування зі здобувачами загальної середньої освіти, налагоджувати професійні стосунки з педагогічним колективом, самостійно приймати рішення щодо організації уроків та виховних заходів у школі, використовуючи сучасні методи та технології навчання, передавати здобувачам загальної середньої освіти професійні історичні знання та вміння, що сприятиме формуванню їхньої національної самосвідомості та ідентичності. Мета дослідження – висвітлення науково-методичних засад та особливостей організації й проведення педагогічної практики майбутніх учителів історії, які готуються за освітньою програмою «Середня освіта (історія)» на кафедрі новітньої історії України історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка, розкриття її видів та змісту тощо. Досліджено інформаційне забезпечення загального змісту педагогічної практики майбутніх учителів історії на базі закладів загальної середньої освіти. Визначено мету, завдання та стан організації педагогічної практики в системі професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах України, визначено окремі недоліки та переваги, відзначено певні суперечності. Перспективою подальших досліджень є вивчення досвіду Республіки Польща щодо професійної підготовки майбутніх учителів історії, зокрема їхньої педагогічної практики, тобто здійснення порівняльного аналізу європейського досвіду організації педагогічної практики університетами на базі шкіл.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх учителів історії, педагогічна практика, освітня програма «Середня освіта (історія)», Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

INFORMATIONAL SUPPORT FOR THE PEDAGOGICAL PRACTICE ORGANIZATION OF FUTURE TEACHERS OF HISTORY (A CASE STUDY OF THE TARAS SHEVCHENKO KYIV NATIONAL UNIVERSITY)

Gennadii Cherevychny

e-mail: gscherevichnyj@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9094-8732>

Abstract. *The article deals with the peculiarities of the organization of practical training of future history teachers at the Department of Contemporary History of Ukraine, Faculty of History, Taras Shevchenko Kyiv National University. The author emphasizes that the organization and conduct of pedagogical practice makes it possible both to consolidate theoretical knowledge on the study of specialized historical disciplines in a university environment, and to gain better experience in pedagogical mastery in the conditions of the real educational process of general secondary education institutions. The article emphasizes that future history teachers, during their pedagogical practice, have the opportunity to try out their opportunities for educational and educational communication with students of general secondary education, establish professional relationships with the teaching staff, and independently make decisions about the organization of lessons and educational activities in the school, using modern teaching methods and technologies, to impart professional historical knowledge and skills to students, which will contribute to the formation of their national identity. The purpose of the study is to highlight the scientific and methodological principles and peculiarities of the organization of the pedagogical practice of future history teachers who are trained under the «Secondary Education (History)» educational program at the Department of Contemporary History of Ukraine of the Faculty of History of Taras Shevchenko Kyiv National University, revealing its types and content etc. The informational support of the general content of pedagogic practice by future history teachers on the basis of general secondary education institutions was studied. The purpose, tasks and state of the organization of pedagogy in the system of professional training of future history teachers are determined, certain shortcomings and advantages are identified, and certain contradictions are noted. The prospect of further research is the study of the experience of the Republic of Poland regarding the professional training of future teachers of history, in particular, their pedagogical practice, that is, the implementation of a comparative analysis of the European experience of pedagogical practice.*

Key words: *Professional Training of Future History Teachers, Pedagogical Practice, Educational Program «Secondary education (history)», Taras Shevchenko Kyiv National University.*

Вступ. У системі професійної підготовки освітянських кадрів в університетах України першочергова роль відводиться набуттю здобувачами вищої освіти практичних педагогічних компетенцій. Педагогічна практика є динамічним процесом підготовки майбутніх учителів історії до професійної діяльності, а формування педагогічної компетентності здобувачів освіти у цьому сенсі відбувається у реальному - навчальному середовищі закладів загальної середньої освіти.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка екстраполює своє лідерство у підготовку майбутніх учителів історії в Україні за освітньою програмою «Середня освіта (історія)». Безумовно, що практика є сполучною ланкою між теоретичною підготовкою майбутніх учителів історії в університеті та їхньою самостійною практич-

ною діяльністю в закладах загальної середньої освіти (зокрема міста Києва), що озброює їх первинним педагогічним досвідом.

Для майбутніх учителів історії значення педагогічної практики відображається у застосуванні набутих теоретичних знань як з педагогічних дисциплін, так і зі специфічно історичних, а також дає змогу передати їх здобувачам загальної середньої освіти із використанням різноманітних педагогічних технологій, методик і способів. Майбутні вчителі історії під час проходження педагогічної практики, розуміючи актуальність сьогодення сприяють посиленню усвідомлення учнями шкіл історичної ролі і місця України у світі; сприяють підвищенню рівня національної ідентичності, освоєнню духовних цінностей, вироблених у ході історичного процесу, так і набуттю досвіду са-

мовизначення по відношенню до мінливого світу та здатності обирати свій самобутній шлях в ньому. Відповідно зміст програмної документації щодо педагогічної практики здобувачів вищої освіти – майбутніх учителів історії, має ретельно переглядатися, аналізуватися та розвиватися на краще.

Теоретична основа і методи дослідження. Проблематиці практичної підготовки педагогічних кадрів присвячено чимало наукових праць українських і закордонних дослідників таких, як: А. Богуш, Г. Васянович, Б. Гершунський, Н. Лисенко, Н. Ололюб (N. Ololube), М. Уолес (M. Wallace) та ін. (змістова складова підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти); М. Елькін, П. Лузан, Л. Сохань, В. Хутмахер (W. Hutmacher) та ін. (ідеї формування і розвитку педагогічної компетентності), Р. Гауер (R. Gower), В. Кінні (W. Kinney), О. Плахотнік, С. Терно, Д. Філліпс (D. Phillips) І. Шоробура та ін. (організація та значення педпрактики у підготовці майбутніх учителів, у т. ч. й в умовах наступності); Т. Бакка, Н. Лалак, С. Нікітчина, А. Нікора, А. Старева (теоретико-методологічні засади практичної підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю); О. Біда, Т. Завгородня, О. Матвієнко, Л. Машкіна, М. Шкіль та ін. (концепція організації педпрактики за сучасних обставин); Л. Кондрашова, В. Майборода, Г. Нагорна, Г. Штельмах та ін. (готовність здобувачів педагогічної освіти до педпрактики); А. Булда (2000), А. Волощук (2012), М. Воронка і А. Проценко (2020), С. Гончаренко (2011), А. Гриценко (2019), О. Дубінський (2019), М. Євтух (2019), І. Єрмакова (2015), Ж. Колоскова і М. Назаренко (2021), О. Лук'янченко (2005), Л. Машкіна і Н. Казакова (2017), В. Михайлюк (2022), А. Пижик (2020), О. Яцій і А. Семанчук (2022) та ін. (особливості педагогічної практики майбутніх учителів

історії) тощо. Підсумовуючи зазначимо, що дослідники віддають перевагу педагогічній практиці як засобу та етапу засвоєння професійної діяльності педагога.

Наприклад, С. Гончаренко (2011) зосереджує увагу на тому, що «педагогічна практика, реалізується в умовах, максимально наближених до реальних, на основі безпосередньої участі здобувачів освіти у педагогічному процесі, що забезпечує формування професійно необхідних умінь і навичок, закріплення й застосування теоретичних знань». М. Євтух (2019) наголошує, «що значна частина проблем, яких зазнають студенти, пов'язана з недостатністю досвіду і професійних умінь та навичок, а не з відсутністю природних здібностей». Він зосереджує увагу на тому, що «переважна більшість студентів отримують від практики значну користь щодо набуття педагогічного досвіду та знань з предмета», а «практика допомагає студентам визначити, які риси, вміння та навички необхідні педагогу та накреслити шляхи самовдосконалення, переконання, що спеціальність учителя, вихователя за своєю природою належить до найскладніших творчих професій». Л. Машкіна і Н. Казакова (2017), розповідаючи про особливості організації педпрактики у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, розкривають історичні аспекти та сучасні тенденції розвитку ЗВО. Також дослідниці акцентують увагу на певних видах та змістової складової педпрактики, на базах її проходження, на специфіці відповідної документації. Вони приділяють значну увагу процедурі захисту звітів здобувачів освіти з практики, актуалізують підвищення ефективності діяльності керівників практики, а також учителів-наставників із закладів освіти – потенційних баз практики. О. Яцій і М. Семанчук (2022) зосереджують увагу на не-

обхідності вдосконалення як процесу практичної підготовки здобувачів освіти істориків, так і вдосконалення педагогічної практики з урахуванням особливостей діяльнісного підходу. Вони зазначають, що «практична підготовка майбутніх вчителів історії буде відбуватись ефективніше, якщо вона буде починатися з першого курсу, якщо буде враховано і використано краєзнавчий матеріал, забезпечено реалізацію таких педагогічних умов, як використання усіх видів практики (музейної, архівної, археологічної, фольклорної, навчально-ознайомлювальної та ін.), індивідуалізації та персоніфікації практики; сплановано взаємодію всіх учасників освітнього процесу, ... організовано психологічний супровід навчально-практичної діяльності; збалансовано зміст та завдання практики; оптимально організовано теоретичну та методичну підготовку здобувачів освіти; використано рефлексивні тренінги».

Отже, у процесі аналітичних розвідок з'ясовано, що в умовах сьогодення актуальність інноватизації професійної підготовки майбутніх учителів історії, зокрема, що стосується проходження ними педагогічної практики, набуває особливого значення. Тому, безумовно, що педпрактика має пропедевтичне підґрунтя у професійній підготовці майбутніх учителів історії у закладах вищої освіти, зокрема в класичних університетах України, оскільки поєднує теоретичне навчання здобувачів освіти з їхньою практичною діяльністю у закладах загальної середньої освіти та забезпечує удосконалення фахової складової професійної компетентності майбутнього педагога в умовах освітнього процесу вищої школи.

Мета дослідження висвітлити науково-методичні засади та особливості організації педагогічної практики майбутніх учителів історії, що проходять

підготовку за освітньою програмою «Середня освіта (Історія)» на кафедрі новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, розкрити її види, зміст, особливості керівництва.

Виклад основного матеріалу. Нині на щаблі розвитку освіти постають особливі завдання щодо актуальності формування національної ідентичності громадян України. Звісно, що першочергова роль у цьому векторі має відводитися учителю історії закладу загальної середньої освіти, який звісно виходить зі студентського кола університетів з вагомим багажем необхідних знань, умінь, набутих компетенцій, як з педагогічних наук, так і специфічно фахових історичних.

На меті основного завдання дослідження, що пропонується увазі, постало висвітлення особливостей організації педагогічної практики майбутніх учителів історії в закладах загальної середньої освіти, зокрема в умовах форсмажору (надзвичайні ситуації, воєнний стан тощо), що обумовили дистанційний і змішаний режим освітнього процесу, у тому числі й в КНУ ім. Тараса Шевченка.

З метою розв'язання цього завдання використано певні методики емпіричного та теоретичного характеру, проаналізовано відповідну джерельну базу науково-методологічної, педагогічної, історичної, навчально-методичної та інформаційно-довідкової, нормативної літератури, здійснено науково-педагогічне спостереження шляхом безпосередньої участі автора як керівника педагогічної практики майбутніх учителів історії на історичному факультеті КНУ ім. Тараса Шевченка; проведено аналіз нормативно-організаційних документів та розроблено програмний матеріал щодо забез-

печення педагогічної практики здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти.

Відтак, кафедра новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка здійснює підготовку майбутніх учителів історії за освітньою програмою «Середня освіта (Історія)». Педагогічна практика здобувачів освіти за цією спеціальністю зазвичай проходить у закладах загальної середньої освіти міста Києва. Звісно, що практична складова професійної підготовки майбутніх учителів історії забезпечується якісним підходом до відбору змістової складової, адекватно підібраних форм, методик, технологій, що уможливають у майбутньому відповідний рівень сформованості їхньої педагогічної компетентності та ефективну адаптацію випускників університету до умов реальної професійної діяльності.

Організацію і проведення педпрактики здобувачами вищої освіти, майбутніми учителями історії, в КНУ ім. Тараса Шевченка регламентовано чинним законодавством та іншими нормативно-правовими актами університету (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», «Положення про організацію та проведення практик для здобувачів освіти історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка» тощо). Зазначимо, що основою педагогічної практики (знайомство з роботою класного керівника), яка відбувається на виконання навчального плану зі здобуття майбутніми учителями історії першого освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» у 6 семестрі і проводиться згідно графіка освітнього процесу (загальна

тривалість практики – 3 тижні) (Черевичний, 2020), є пропедевтична компетентнісна база цілісної підготовки здобувачів вищої освіти до майбутньої педагогічної діяльності учителем історії у закладах загальної середньої освіти.

У контексті педагогічної практики майбутній учитель історії, здобувач освіти 3 курсу, у першу чергу, опановує функції класного керівника, а вже на 4 курсі поглиблюється у царину педагогічної праці учителя предметника та відпрацьовує викладання історії у школі. Зауважимо, що педпрактиці передуює вивчення теоретичних основ методики викладання історії в школі, вивчення курсу контролю і оцінювання на уроках історії, безпосередньо фахових історичних дисциплін в університетському середовищі.

Адже на меті педагогічної практики здобувачів освіти 3 курсу є формування професійної компетентності вчителя історії, створення цілісного уявлення про основні напрями та форми позакласної роботи з історії, оволодіння ними раціональними методами і технологіями з організації педагогічної праці, опанування функціями виконання обов'язків класного керівника. У цьому контексті здобувачі освіти-практиканти мають оперувати певним знанням понятійно-категоріального апарату, основних концепцій та нормативно-правових документів, що регулюють роботу педагога у закладах загальної середньої освіти у теперішній час. Вони мають зреалізувати під час педпрактики отримані в університетському колі теоретичні знання та оволодіти прийомами й методами забезпечення реалізації освітнього процесу закладу загальної середньої освіти відповідно нормативних документів (Черевичний, 2020).

Слід зазначити, що на педагогічну практику третьокурсників відведено 90

годин і вона спрямована на формування такого із компонентів педагогічної діади (виховання↔навчання) – виховання. Тобто сформованість компоненту педагогічної компетентності майбутнього учителя історії – здатність застосовувати виховні технології і методики у роботі класного керівника є вагомим вектором практичної підготовки (додаток 1, табл. 1).

А вже на меті педпрактики здобувачів вищої освіти 4 курсу є створення цілісного уявлення про основні напрями та форми навчальної роботи з історії у ЗЗСО, набуття професійних педагогічних компетенцій майбутніми учителями історії, здобуття досвіду підготовки та проведення уроків з історії України, всесвітньої історії чи з інтегрованих історичних курсів. При проходженні практики здобувачі освіти мають продемонструвати успішне опанування дисциплін «Педагогіка», «Психологія», «Педагогічна психологія», «Педагогіка середньої освіти», «Педагогічна майстерність», «Методика викладання історії у школі» та застосовувати відповідну термінологію, методику викладання історії в ЗЗСО, мають зреалізувати на практиці набуті теоретичні знання, використовувати певні моделі проведення освітніх дидактичних і виховних заходів, демонструвати раціональне і якісне володіння прийомами й методами забезпечення реалізації освітнього процесу ЗЗСО відповідно чинного законодавства та внутрішньошкільних нормативних документів (Черевичний, 2022). На педагогічну практику 4-курсників відведено 240 годин і вона спрямована на підвищення рівня сформованості педагогічної компетентності майбутнього учителя історії. Тобто сформованість компоненту педагогічної компетентності майбутнього учителя історії – здатність застосовувати освітні і навчальні технології і методи-

ки у роботі учителя предметника з історії, що стане їхньою основною професійною діяльністю у майбутньому (додаток 1, табл. 2).

На цьому етапі педпрактики майбутні учителі історії мають закріпити та поглибити теоретичні знання, конкретизувати зміст основних понять, ідей та закономірностей методики роботи вчителя. Вони відшліфовують уміння та навички, які знадобяться їм для проведення занять з історії у ЗЗСО на високому навчально-методичному рівні. Для них відкриваються можливості розвитку педагогічної майстерності; створення цілісного уявлення про різноманітні форми, методи й методики роботи учителя, набуваються компетенції щодо орієнтації у методичному середовищі ЗЗСО та стає реальним самостійне проведення уроків з історії для здобувачів ЗЗСО, отримання справжнього практичного педагогічного досвіду.

Відповідно, що педагогічна практика забезпечує сформованість компонентів педагогічної компетентності таких, як: когнітивно-етичний (знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності), суб'єктно-діяльнісний (здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях), організаційно-технологічний (здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання), аналітико-діагностичний (здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з історії, здатність аналізувати особливості сприйняття та засвоєння здобувачами загальної середньої освіти навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції освітнього процесу; фаховий (здатність до перенесення системи наукових історичних знань у площину навчаль-

ного предмету історії, здійснення структування навчального матеріалу); особистісний (здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в здобувачів загальної середньої освіти цілісної історичної картини світу).

Крім того, слід зазначити, що значущою проблемою забезпечення адекватних та комфортних умов організації педагогічної практики є вибір бази практики – закладів загальної середньої освіти. Адже на жаль, не у всіх ЗЗСО із задоволенням зустрічають практикантів, а також не завжди і не всюди забезпечуються необхідні кадрові позиції. У першу чергу багато чого залежить саме від керівництва закладу та й від учителя-наставника, якого закріплюють за практикантами. Проте, аналіз кадрового, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення столичних ЗЗСО уможливив визначення базових ЗЗСО для проходження педпрактики.

Висновки. Отже, педагогічна практика (знайомство з роботою класного керівника) уможливорює для здобувачів вищої освіти отримання першого досвіду майбутньої професійної діяльності, усвідомлення відповідальності й багатогранності роботи вчителя, використання здобутих теоретичних знань під час підготовки та проведення різномановних виховних заходів, набуття певних педагогічних компетенцій щодо майбутньої самостійної роботи, а також, працюючи з учнівським колективом під керівництвом досвідчених педагогів, знайомитися з системою роботи вчителя-предметника і класного керівника. Отже, практика відбувається на базі закладів загальної середньої освіти міста Києва під керівництвом викладачів факультету та призначених

керівників-наставників від бази практики. Тим самим забезпечується поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, що сприяє формуванню професійної компетентності майбутнього учителя історії.

Відповідно навчального плану історичного факультету здобувачі вищої освіти 3 курсу ОС «Бакалавр» денної форми навчання проходили педагогічну практику в закладах загальної середньої освіти міста Києва, традиційно розпочинаючи її з настановної конференції, на якій здобувачі-практиканти ознайомились з методологічними засадами педагогічної діяльності та зразками звітної документації.

Педагогічна практика на 3 курсі ОС «Бакалавр» (ОП «Середня освіта (Історія)») включала: ознайомлення зі специфікою організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти: вивчення шкільної документації (навчальні плани, плани роботи класних керівників, методичні розробки виховних заходів тощо); відвідування виховних заходів, що організовано вчителями та колегами-практикантами, а також їх самостійне проведення.

Педагогічна практика є невід'ємною частиною освітнього процесу і має надзвичайно важливе значення для підготовки майбутніх учителів історії. У відповідності з навчальним планом здобувачі вищої освіти 4 курсу історичного факультету першого (бакалаврського) рівня проходять у восьмому семестрі педагогічну практику. Педагогічна практика уможливорює для здобувачів вищої освіти отримання фахового досвіду майбутньої професійної діяльності, усвідомлення відповідальності й багатогранності роботи вчителя, використання здобутих теоретичних знань під час підготовки та проведення різномановних уроків історії, набуття певних педагогічних компетенцій щодо майбу-

тньої самостійної роботи, а також, працюючи з учнівським колективом під керівництвом досвідчених педагогів, знайомитися з системою роботи вчителя-предметника.

Отже, під час педагогічної практики бакалаврати-практиканти 3 курсу закріплюють знання понятійно-категоріального апарату, основних концепцій та нормативно-правової документації з організації освітнього процесу, зокрема виховної його складової, що регулюють роботу педагога в сучасній школі. думок та поглядів, що існують у сучасній методиці викладання історії у школі, відпрацювали вміння реалізації на практиці отриманих під час навчання в університеті теоретичних знань, зокрема що стосуються роботи класного керівника, оволоділи прийомами і методами реалізації освітнього процесу у закладі середньої освіти згідно нормативних документів.

Під час педагогічної практики бакалаврати-практиканти 4 курсу закріплюють знання понятійно-категоріального апарату, методики викладання історії в закладах загальної середньої освіти, мають можливість зреалізувати на практиці набуті теоретичні знання та застосувати певні моделі проведення освітніх дидактичних фрагментів уроків історії, оволоділи прийомами і методами забезпечення реалізації освітнього процесу відповідного закладу загальної середньої освіти на основі чинного законодавства та внутрішньошкільних нормативних документів, зокрема тих, що забезпечують навчально-методичну його скла-

дову та регулюють роботу педагога в сучасній школі.

Організація і проведення педагогічної практики показує, що вона має важливе значення в освітньому процесі університетської підготовки майбутніх учителів історії.

Таким чином, педагогічна практика здобувачів вищої освіти денної форми навчання історичного факультету на кафедрі новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка є однією із найбільш дієво спрямованих форм професійної підготовки майбутніх учителів історії.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальшого дослідження особливостей проходження педагогічної практики майбутніми учителями історії полягають у вивченні досвіду Республіка Польща та актуалізації здійснення професійної підготовки майбутніх учителів історії саме у класичних університетах, що уможливує збалансованість у рівнях сформованості педагогічної (професійної) та історичної (фахової) компетентностей, зокрема їх практичному компоненту, яка є конвергенційним та об'єднуючим ці дві складові чинником, що веде до певного рівня сформованості трансдисциплінарної компетентності майбутнього учителя історії в умовах реального педагогічного середовища. Також є сенс у здійсненні компаративного аналізу європейського досвіду педагогічної практики та кваліметричного моделювання організаційних умов значеної практики.

ДОДАТКИ

Додаток 1, Таблиця 1

Структура педагогічної практики майбутніх учителів історії – здобувачів вищої освіти 3 курсу за ОП «Середня освіта (Історія)» у КНУ ім. Тараса Шевченка

№ п/п	Зміст індивідуального завдання	Кількість годин
Частина 1. Виконання індивідуальних завдань під час педагогічної практики		
1	Ознайомлення з організацією самостійної роботи учнів ЗЗСО з історії.	10
2	Проведення позакласної роботи в сучасній школі. Індивідуальні та групові консультації з основних напрямів та форм позакласної роботи з історії	15
3	Ознайомлення з роботою класного керівника в системі навчальних закладів середньої освіти. Виконання основних обов'язків класного керівника	15
4	Ознайомлення з методикою підготовки проведення позааудиторного заняття чи заходу з історії	15
5	Планування, організація і проведення позакласного заходу з історії	15
Частина 2. Складання звітної документації про проходження практики.		18
Частина 3. захист звіту.		2
Всього		90

Загальний обсяг - 90 год.

Додаток 1, Таблиця 2

Структура педагогічної практики майбутніх учителів історії – здобувачів вищої освіти 4 курсу за ОП «Середня освіта (Історія)» у КНУ ім. Тараса Шевченка

№ п/п	Вид робіт	Кількість годин
Частина 1. Виконання індивідуальних завдань		
1	Знайомство з навчальним закладом, адміністрацією школи, учителем історії, класом у якому проводитимуться уроки	20
2	Ознайомлення з організацією освітнього процесу та методикою навчання історії в ЗЗСО.	22
3	Вивчення методики підготовки і проведення уроків історії.	26
4	Ознайомлення з організацією самостійної роботи учнів ЗЗСО з історії.	22
5	Вивчення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу з історії України, всесвітньої історії, інтегрованих курсів з історії	40
6	Відвідування уроків вчителя у закріпленому класі та уроків, які проводять інші практиканти	20
7	Планування та підготовка до проведення уроків з історії. Написання планів-конспектів уроків.	60
8	Проведення уроків з історії	10
Частина 2. Складання звітної документації про проходження практики		18
Частина 3. захист звіту.		2
Всього:		240

ЛІТЕРАТУРА

- Булда, А. А. (2000). *Теоретичні основи практичної підготовки вчителів історії в педагогічних навчальних закладах України (історико-педагогічний аспект)*. (Автореф. дис. д-ра пед. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ.
- Волощук, А. М. (2012). *Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики*. (Автореф. дис. к. пед. наук). Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир.
- Воровка, М. І., & Проценко, А. А. (2020). Педагогічна практика як засіб формування професійної майстерності вчителя в умовах реформування освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2(69), 57–61. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.10>.
- Гончаренко, С. У. (2011). *Український педагогічний енциклопедичний словник* (2-ге вид., доп-не й вип-не). Рівне: Волинські обереги.
- Гриценко, А. (2019). Умови формування професійної компетентності в педагогічній практиці підготовки майбутніх учителів історії. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*, 1, 245–254. DOI: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2019-1-1-245-254>.
- Дубінський, В. А. (2019). *Методика викладання історії в школі: навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи студентів історичного факультету*. Кам'янець-Подільський: Вид-во КПНУ ім. І. Огієнка.
- Євтух, М. Б. (2019). Роль педагогічної практики у підготовці майбутнього вчителя. *Scientific discoveries: projects, strategies and development: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (Vol. 2, pp. 140–143). Edinburgh, UK: European Scientific Platform.
- Єрмакова, І. П. (2015). Виробнича педагогічна практика як ключова умова професійного самовизначення майбутніх вчителів історії. *Вісник Національного авіаційного університету, Педагогіка. Психологія*, 7, 37–41. DOI: <https://doi.org/10.18372/2411-264X.7.10222>
- Колоскова, Ж. В., & Назаренко, М. П. (2021). Виробнича (педагогічна) практика студентів закладів вищої освіти у реаліях дистанційного навчання. *Наукові записки. Педагогічні науки*, 195, 77–81. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-195-77-81>.
- Лук'янченко, О. М. (2005). *Організація педагогічної практики в різних типах педагогічних навчальних закладів України (друга половина XIX – початок XX ст.)*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків.
- Машкіна, Л., & Казакова, Н. (2017). Організація педагогічної практики студентів у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії: історія та сучасність. *Педагогічний дискурс*, 23, 90–95.
- Михайлюк, В. (2022). Сучасні технології у викладанні історії в школі: теоретичні засади студентської педагогічної практики. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 1(3), 120–130. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20220103.12>.

- Пижик, А. М., & Черевичний, Г. С. (2020). *Методика викладання історії в школі: навч.-метод. рекомендації до вивчення дисципліни та проходження педагогічної практики студентами* (2-ге вид. пер. та доп.). Київ: ТОВ «Видавництво «Юстон».
- Черевичний, Г.С. (Розр.). (2020). *Робоча програма педагогічної практики (знайомство з роботою класного керівника) для студентів (ОП «Середня освіта (історія)»*). Київ: Історичний факультет КНУ ім. Тараса Шевченка. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/735237/> .
- Черевичний, Г.С. (Розр.). (2022). *Робоча програма педагогічної практики для студентів (ОП «Середня освіта (історія)»*). Київ: Історичний факультет КНУ ім. Тараса Шевченка. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/735266/> .
- Яцій, О. М. & Семанчук, А. (2022). Діяльнісний підхід до практичної підготовки майбутнього вчителя історії. *Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти*, 24–28.

REFERENCES

- Bulda, A. A. (2000). *Teoretychni osnovy praktychnoi pidhotovky vchyteliv istorii v pedahohichnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy (istoryko-pedahohichni aspekt)*. (Avtoref. dys. d-ra ped. nauk). Natsionalnyi pedahohichni universytet imeni M. P. Drahomanova, Kyiv.
- Voloshchuk, A. M. (2012). *Formuvannya metodychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv hu-manitarnoho profilu u protsesi pedahohichnoi praktyky*. (Avtoref. dys. k. ped. nauk). Zhytomyrskiy derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka, Zhytomyr.
- Vorovka, M. I., & Protsenko, A. A. (2020). Pedahohichna praktyka yak zasib formuvannya profesiinoi maisternosti vchytelia v umovakh reformuvannya osvity. *Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 2(69), 57–61. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.10> .
- Honcharenko, S. U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichni entsyklopedychnyi slovnyk* (2-e vyd., dop. y vypr.). Rivne: Volynski oberehy.
- Hrytsenko, A. (2019). Umovy formuvannya profesiinoi kompetentnosti v pedahohichnii praktytsi pidhotovky maibutnikh uchyteliv istorii. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky*, 1, 245–254. DOI: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2019-1-1-245-254> .
- Dubinskyi, V. A. (2019). *Metodyka vykladannia istorii v shkoli: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv istorychnoho fakultetu*. Kamianets-Podilskiy: Vyd-vo KPNU im. I. Ohienka.
- Yevtukh, M. B. (2019). Rol pedahohichnoi praktyky u pidhotovtsi maibutnoho vchytelia. *Scientific discoveries: projects, strategies and development: Collection of scientific papers «ΛΟΗΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (Vol. 2, pp. 140–143). Edinburgh, UK: European Scientific Platform.
- Yermakova, I. P. (2015). Vyrobnycha pedahohichna praktyka yak kliuchova umova profesiinoho samovyznachennia maibutnikh vchyteliv istorii. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Pedahohika. Psykholohiia*, 7, 37–41. DOI: <https://doi.org/10.18372/2411-264X.7.10222>

- Koloskova, Zh. V., & Nazarenko, M. P. (2021). Vyrobnycha (pedahohichna) praktyka studentiv zakladiv vyshchoi osvity u realiiakh dystantsiinoho navchannia. *Naukovi zapysky. Pedahohichni nauky*, 195, 77–81. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-195-77-81>.
- Lukianchenko, O. M. (2005). *Orhanizatsiia pedahohichnoi praktyky v riznykh typakh pedahohich-nykh navchalnykh zakladiv Ukrainy (druha polovyna XIX – pochatok XX st.)*. (Avtoref. dys. kand. ped. nauk). Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody, Kharkiv.
- Mashkina, L., & Kazakova, N. (2017). Orhanizatsiia pedahohichnoi praktyky studentiv u Khmelnytskii humanitarno-pedahohichnii akademii: istoriia ta suchasnist. *Pedahohichni dyskurs*, 23, 90–95.
- Mykhailiuk, V. (2022). Suchasni tekhnolohii u vykladanni istorii v shkoli: teoretychni zasady studentskoi pedahohichnoi praktyky. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 1(3), 120–130. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20220103.12>.
- Pyzhyk, A. M., & Cherevychnyi, H. S. (2020). *Metodyka vykladannia istorii v shkoli: navch.-metod. rekomendatsii do vyvchennia dystsypliny ta prokhodzhennia pedahohichnoi praktyky studentamy (2-e vyd. per. ta dop.)*. Kyiv: TOV «Vydavnytstvo «Iuston».
- Cherevychnyi, H. S. (Rozr.) (2020). *Robocha prohrama pedahohichnoi praktyky (znaiomstvo z robotoiu klasnoho kerivnyka) dlia studentiv (OP «Serednia osvita (istoriia)»)*. Kyiv: Istorychnyi fakultet KNU im. Tarasa Shevchenka.
- Cherevychnyi, H. S. (Rozr.) (2022). *Robocha prohrama pedahohichnoi praktyky dlia studentiv (OP «Serednia osvita (istoriia)»)*. Kyiv: Istorychnyi fakultet KNU im. Tarasa Shevchenka
- Yatsii, O. M., & Semanchuk, A. (2022). Diialnisnyi pidkhid do praktychnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia istorii. *Modernizatsiia osvitnoho protsesu v suchasnykh zakladakh osvity*, 24–28

Про автора(-ів)

Геннадій Черевичний, кандидат історичних наук, доцент, докторант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, доцент кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Gennadii Cherevychnyi, Associate Professor, PhD in History, Associate Professor of the Department of Contemporary History of Ukraine, Faculty of History, Taras Shevchenko Kyiv National University.

Received: 18.09.2023

Accepted: 01.10.2023